

Estimat Miquel

Dins de l'església de Roda de Ter ja no hi cap pràcticament ningú més. Els nois i les noies de l'institut i molta, moltíssima gent, queden a fora, en silenci. La cerimònia serà senzilla, perquè així s'ha volgut ("i més simple la volien encara, els de casa", se sent que li explica una senyora a una altra, en un xiuxiueig). És dijous al matí, la boira es va alçant i la plana sembla no saber quina cara posar-hi. És el 13 de novembre i avui enterrem Miquel Martí i Pol, poeta.

La commoció ha estat tan intensa, generalitzada, des que va transcendir la mala nova, que el recinte sembla destil·lar ara l'alè col·lectiu, encara estupefacte. Hi ha l'abraçada d'en Jordi Dauder i en Lluís Llach, amic; hi ha el bes de Paco Muñoz a Montserrat Sans, esposa. Hi ha els gestos, les mirades, l'emoció continguda. Possiblement no acabaria de tenir sentit, ara i aquí, enfil·lar cap llista d'assistents, amb càrrecs institucionals i polítics (de campanya o no), amb artistes i poetes, cantants, actors, mestres, fusters, botiguers, operaris i pagesos. No acabaria de tenir sentit i, a més, sembla impossible: perquè segur que ens deixariem algú, i perquè n'hi hauria molts d'altres, moltíssims, que no hi van assistir però hi eren.

A l'hora de provar d'acostar-se a alguna descripció d'aquest dol col·lectiu condensat dins d'una església, podríem quedar-nos —i no ens allunyaria gaire del sentiment compartit, matisat amb els sons i els tons de cadascú—, per exemple, amb les paraules d'un periodista —llibreta en mà per a la crònica, gest infinitament desesmat: "Mai fins ara no havia maleït aquest ofici. Fa dos

dies que no puc d'expressar sobre la mort de Martí i Pol i encara no he pogut aturar-me a pair-la i pensar-hi tot sol."

Abans que sonin les notes d'"El cant dels ocells", que acompanyaran cadascú amb els seus records i pensaments, després d'escoltar les paraules del capellà, Ramon Bufí, i l'homenatge del tenor Jordi Domènech, vessant música des del cor del recinte, l'amic i exrector de la Universitat de Vic, Ricard Torrents, adreça a tothom "amb recança i amb goig" (recança per la mort, goig pel poeta) uns mots per compartir el record "del rodenc que va plantar aquí les arrels i que aquí les deixa". Ens queden les paraules, sembla que digui i que sàpiga tothom, però ara la desemparança també sembla absoluta: "Qui posarà mètrica a la utopia, a la solidaritat, al compromís?". La pregunta, que de primer esfereix, la respon el mateix Torrents esmentant el minut de silenci que, aquest mateix dia, fan bona part de les escoles del país ("els catalans del segle XXI, que prolongaran el nom i l'obra de Martí i Pol"), i recorda alguns versos memorables: "Ara és demà. Que ploquin noves veus/ pel vespre tèrbol, que revinguin deus/ desficies d'amarar l'eixut."

Quan l'església es buida, acabada la cerimònia, queden plens els carrers de les gents més diverses. Hi ha noies amb pírcings, que recorden que el poeta era "una persona amable, molt reservada i tranquil·la", i d'altres, com la Sara Codina, de Santa Maria d'Oló (Bages), que si els demaneu un vers us reciten sencer, de memòria i emoció, aquell "Ara mateix" convertit en divisa.

A la plaça Major de Roda de Ter hi ha una placa que ens recorda per què

L'11 de novembre
moriria Miquel
Martí i Pol
(Roda de Ter,
Osona, 1929-2003).
La vàlua literària
i personal del poeta i
la connexió íntima
que havia establert
amb el país
han convertit
l'absència en una
commoció col·lectiva.

Dues imatges del 13 de novembre, a Roda de Ter. I un vers de "Lletra a Dolors": "No tornaràs mai més, però perdures."

aquest poble ha penjat avui senyeres amb crespons negres als balcons: rodejats de flors i d'espelmes que hi han deixat els alumnes a migdia, dos versos de Miquel Martí i Pol: "El poble ets tu i tu i tu/ i tot d'altra gent que no coneixes." A quarts d'una llargs, encara hi ha jovent més o menys assegut als bancs, fent el ronso abans d'anar a dinar; se'ls acosten alguns senyors de cabells blancs per esbrinar on podrien comprar algun llibre de versos. Tenen costum de trobar-se un cop al mes i sortir de Barcelona, a caminar. Avui han decidit llegir versos de Martí i Pol a la muntanya. I se n'hi van. Mentrestant, en un racó assolellat, tres dones parlen d'arrels: hi ha l'Imma Albó, que recorda reunions a casa, amb Martí i Pol i d'altres, per preparar la revista *Inquietud artística* o, després, *Reduccions*, i la Montserrat Viver Pratde-

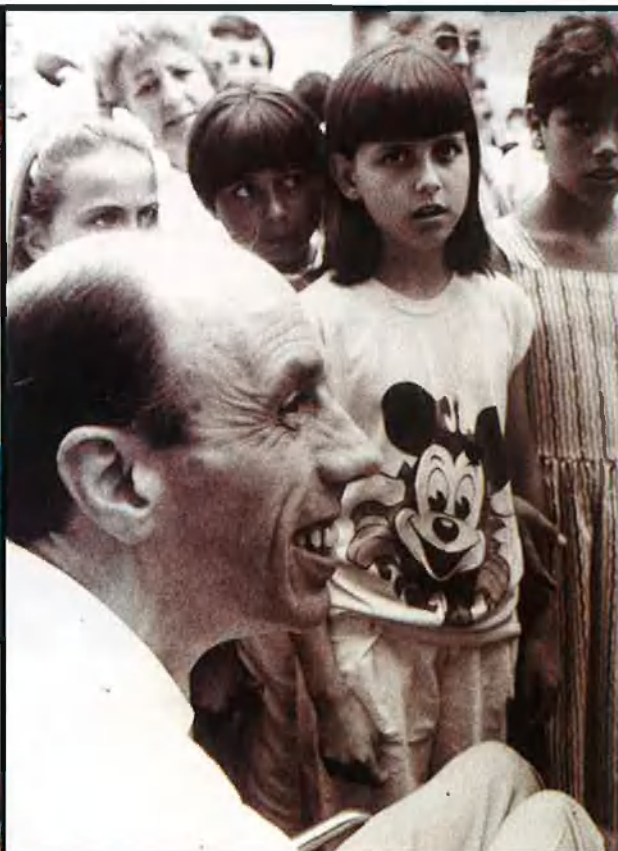
saba, que pensa i condensa el poeta en un descriptiu "el consol dels oprimits": "la seva poesia era dolça i punyent alhora", rebla encara, estremint-se amb les amigues de recordar aquells seus "vidres a la sang".

Però perdures. Internet ofereix la immediatesa de la comunicació. O intercomunicació. Per atènyer la dimensió del sotrac que va trasbalsar aquest país el 13 de novembre, el podem prendre per un bon baròmetre. Perquè, tan bon punt es va escampar la notícia, i va sortir als informatius, i la gent es telefonava per comunicar-se-la i passar de l'estupefacció inicial a la tristesa, Internet es va convertir en un gran llibre obert on clarament es va poder deixar constància del comiat, de l'estima. I els fòrums van treure fum. Cadascú ha tingut la seva pàgina en blanc

per enviar-hi un tros de poema, una frase, un record personal i absolutament transferible. El repàs es fa intens, i esborrona. Hi ha qui plora, "Avui, amb llàgrimes als ulls... no puc cessar de llegir-te" (Andreu); qui prova versos: "els que tenen pedigrí/ et titllen de 'popular'/ no tens permís per a ser sublim,/ perquè tothom t'estimava,/ perquè tothom t'entenia", escriu la Mercè, que acaba: "Cada cop estem més sols/ enmig de tants de miserables"; qui exhorta, com en Jordi: "Recordeu, aquells que esteu per venir, qui eren els qui us van precedir: persones, una paraula i tants significats. I feu memòria, no avui, d'aquí a cent anys, mil, del dia que ens va deixar, en Miquel, l'amic, l'últim poeta del poble."

Per comprendre una mica millor aquest estremiment que ens ha corprès a tots, en la mort del poeta, cal parlar, potser o per exemple, amb en Ramon Besora. Amic de Martí i Pol des que, a mitjan anys setanta, i essent director d'escola, va organitzar un autocar de criatures per anar a visitar l'home que escrivia versos a Roda de Ter (i encetar així un camí que ha deixat petjada inesborrable en moltíssims ara joves i adults d'aquest país). Ramon Besora ha impulsat i presideix l'associació d'amics del poeta i parla amb passió continguda del seu magnetisme extraordinari ("des de mossèn Cinto Verdager no hi havia hagut poeta amb tant de magnetisme"), de la mirada i el somriure lluminós, de la "fidelitat absoluta a les seves idees" i el "respecte per a tothom". Besora ho resumeix amb la pròpia experiència ("com a lector, t'atrapa; però, realment, quan el coneixes, et sedueix") i amb un exemple del que podia passar, anant pel món amb Martí i Pol (no gaire lluny perquè, en aquest cas, la malaltia, una esclerosi múltiple detectada el 1970, no ho permetia). Besora explica com, fa cosa de quatre o cinc anys, van anar a Lleida i se'ls va presentar a l'hotel un noi que portava al poeta un ram de farigola "per a quan li fes falta"; el jove li va explicar a Martí i Pol que era pagès i treballava també en una fàbrica: "Quan l'encarregat no em veu, trec un llibre teu i tot canvia."

La connexió del poeta amb el jovent sempre ha estat intensa. Dalt, a l'esquerra, amb la seva esposa Montserrat Sans, durant l'inoblidable espectacle *Germanies 2007*, a València. A sota, nens i nenes de l'escola El Puig, d'Esparreguera, expliquen a la mestra, Dolors Feixes, què es va inventar el poema del pa amb xocolata.

Primavera. Els nens i les nenes de la classe de la Lluna reben amb expectació l'anunci que els fa la mestra, Dolors Feixes, amb veu enigmàtica: "Que voleu veure quina era la sorpresa?". Al matí ja els havien anunciat que el dia tindria alguna cosa especial, i ara és el moment de desvelar secrets. No cal dir que tots s'hi apunten, i, amb un ordenadíssim entusiasme, van baixant fins a la porta de l'escola. Allà els espera una taula parada i llesta per rebre pares i mares i oferir-los de compartir un succulent berenar de pa amb xocolata. És clar! És per això, que avui han après un poema que es diu precisament així. I "qui se'l va inventar, aquest poema?", els pregunta la mestra. La resposta és instantània i a moltes veus: assenyalen la fotografia que hi ha enganxada a la

paret i exclamen, cadascú a la seva manera: "Miquelipol!", "Pol!", "Miquel Martí i Pol!", "...i Pol!".

Som a l'escola-cooperativa El Puig, d'Esparreguera (Baix Llobregat), la mateixa escola que, a mitjan anys setanta, va fer cap a Roda de Ter amb en Ramon Besora. Aleshores havien fet un treball amb el poema "Primavera" que li volien ensenyar. De les imatges en què els alumnes havien convertit els versos es va fer un llibre; de la portada ("una oreneta./ la primera"), el símbol de l'escola; i, d'aquella visita, en va quedar un lligam estret amb el poeta que gairebé diríeu que encara es respira. Núria Aragay, l'actual directora, ho resumeix nítidament: "La trobada amb el Martí i Pol ha marcat una manera de fer a l'escola."

De fet, aquest poeta ha establert una connexió d'allò més intensa amb la gent jove. Una relació que, d'altra banda, no és en absolut unidireccional i que, possiblement, no coneix límits. Ni els de la mort. Ramon Besora ens explica que a Martí i Pol no li espantava gens la mort. Potser perquè havia llegit versos com els que li van escriure els alumnes de setè i vuitè d'EGB de l'escola El Puig, l'any 1996, en una "Correspondència poètica" que li feia la rèplica als seus poemes: "No és de plorar que tinc els ulls cansats/ sinó de tant sotjar camins./ I he arrelat a la terra", escrivia Miquel Martí i Pol. I ells li responien: "Els fruits dels teus ulls cansats/ són les llavors que engendren la terra."

Núria Cadenas